

SXEDIO.κ25

2.4.1965: Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΑΠΟΡΡΙΠΤΕΙ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΓΚΑΛΟ ΠΛΑΖΑ ΚΑΙ Ο ΜΕΣΟΛΑΒΗΤΗΣ ΠΑΡΑΙΤΕΙΤΑΙ

Η αντίδραση της Τουρκίας στην έκθεση του Μεσολαβητή των Ηνωμένων Εθνών για το Κυπριακό, Γκάλο Πλάζα, ήταν άμεση και καταδικαστική ενώ κατηγορήσε τον μεσολαβητή των Ηνωμένων Εθνών από τον Ισημερινό ότι υπερέβη τους όρους εντολής του.

Τις πρώτες αντιδράσεις της Τουρκίας εξέφρασε ο Υπουργός Εξωτερικών Χασάν Ισίκ σε ομιλία του στην τουρκική Εθνοσυνέλευση την 1η Απριλίου 1965.

Ο κύριος Ισίκ είπε ότι η τουρκική Κυβέρνηση δεν είναι δυνατό να συμφωνήσει με τις εισηγήσεις που περιέχονται στην έκθεση και εξέφρασε την άποψη ότι η αποστολή του δρος Πλάζα ως μεσολαβητού ετερματίσθη.

Ο Τούρκος Υπουργός ανέφερε επίσης ότι μια μόνιμη λύση του Κυπριακού μπορεί να εξευρεθεί μόνο μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.

Από Ελληνικής πλευράς σε μερικά σημεία υπήρχαν επιφυλάξεις ή διαφωνίες, αλλά η Ελληνική Κυβέρνηση, σύμφωνα με την Ελληνικό Ιδρυμα Ραδιοφωνίας, διαβίβασε προς τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ την άποψη ότι θεωρούσε απαραίτητη την παραμονή του μεσολαβητή "θεωρούσα αυτήν ως αναγκαίαν προϋπόθεσιν διά την διατήρησιν της ειρήνης και διά την περαιτέρω προσπάθειαν εξευρέσεως πολιτικής λύσεως του Κυπριακού".

Τα Ηνωμένα Έθνη απέρριψαν τα όσα είπε ο τούρκος Υπουργός και όπως δήλωσε εκπρόσωπος στη Νέα Υόρκη για το Διεθνή Οργανισμό ο δρ Γκάλο Πλάζα παραμένει μεσολαβητής για την Κύπρο, παρά τις επικρίσεις του τούρκου Υπουργού.

Παράλληλα ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών σε επιστολή του προς τον τούρκο αντιπρόσωπο στα Ηνωμένα Έθνη Ορχάν Εράλμπ που τον είχε ενημερώσει για τη θέση της Κυβέρνησης του απηύθυνε έκκληση προς την τουρκική κυβέρνηση όπως μη

επιμένει στις θέσεις των άκρων ότι οι υπηρεσίες του Μεσολαβητή έχουν τερματισθεί.

Τις ίδιες θέσεις με την Τουρκία εξέφρασε και η τουρκοκυπριακή πλευρά.

Ενώ ο τουρκοκύπριος ηγέτης Φαζίλ Κουτσιούκ επιφυλάχθηκε να εκφράσει τη θέση του πάνω στην έκθεση μόλις δόθηκε στη δημοσιότητα, μετά την απόρριψη της από την Τουρκία επετέθη λαύτως εναντίον του μεσολαβητού και ταυτίστηκε πλήρως με την Τουρκία.

Σε ανακοίνωση της η τουρκοκυπριακή ηγεσία απέρριψε την έκθεση και κατηγόρησε το δρ Πλάζα ότι υπερέβη τους όρους εντολής του και ανέφερε ότι η έκθεση του είναι ένα προσωπικό έγγραφο, το οποίο καμιά νομική ισχύ δεν έχει.

Η Τουρκοκυπριακή ηγεσία, αναφερόταν στη ανακοίνωση, επιθυμεί να τονίσει ότι συναποκομίζει κανείς την εντύπωση ότι η έκθεση Πλάζα αποσκοπεί στην εξεύρεση των μέσων και του τρόπου επίτευξης συμφωνίας σε μια σοβαρή διένεξη, αλλά στην υπόδειξη της πορείας την οποία δύο από τα μέρη στη διαφορά (η Ελλάδα και η τουρκοκυπριακή κοινότητα που έχουν κατά κύριο λόγο την ευθύνη για τη δημιουργία της διαφοράς) θα μπορούσαν να ακολουθήσουν για την πραγματοποίηση των επιδιώξεων τους, χωρίς να προκαλέσουν διεθνή αναταραχή.

Η τουρκοκυπριακή ηγεσία προβαίνει στην παρατήρηση αυτή διότι η έκθεση Πλάζα δεν λαμβάνει υπ' όψει τα απορρέοντα δικαιώματα της τουρκοκυπριακής κοινότητας και της Τουρκίας εκ του νέου και είναι επιδεκτική της ερμηνείας ότι ο μεσολαβητής προτείνει με τόσες πολλές λέξεις, στους Έλληνες, να παραμερίσουν το αίτημά τους για Ένωση μόνο εφ' όσον υπάρχει ο κίνδυνος αντίδρασης εκ μέρους της τουρκοκυπριακής κοινότητας και της Τουρκίας, δηλαδή μέχρις ότου η τουρκοκυπριακή κοινότητα δεν θα είναι σε θέση να αντιδράσει. Και ως γεγονός οι εισηγήσεις του Μεσολαβητή για τη διευθέτηση των ενδοκοινοτικών σχέσεων στην Κύπρο αναπόφευκτα θέτουν την Τουρκική κοινότητα σε

τέτοια θέση ώστε μελλοντικά να μη μπορεί να αντιδράσει".

Η έκκληση του Ου Θαντ προς την Τουρκία να αναθεωρήσει την απόφαση της έπεσε στο κενό και όχι μόνο. Γιατί στις 5 Απριλίου ο τούρκος Υπουργός Χασάν Ισίκ προχώρησε ένα ακόμα βήμα περαιτέρω και σε συνέντευξη του στην τουρκική εφημερίδα "Μιλλιέτ" δήλωσε ότι η Κυβέρνηση του δεν προτίθετο να προβάλει δυσκολίες στην εκλογή ενός νέου μεσολαβητή για τα Ηνωμένα Έθνη αφήνοντας να διαφανεί ότι για την Τουρκία ο Γκάλο Πλάζα αποτελούσε πλέον παρελθόν.

"Αναμφόβολα", είπε ο Ισίκ, "θα εξετάσουμε όλες τις προτάσεις οι οποίες θα μας υποβληθούν με εποικοδομητικό πνεύμα. Το ζήτημα δεν είναι να εκλέξουμε οποιονδήποτε πρόσωπο, ως μεσολαβητή, αλλά να βοηθήσουμε τα Ηνωμένα Έθνη στην εξέταση ικανοποιητικής λύσης του Κυπριακού".

Σε μια νέα χειρονομία η τουρκική Κυβέρνηση έκλεισε εντελώς τη θύρα και σε απάντηση της σε έκκληση του Γενικού Γραμματέα του απάντησε και επίσημα στις 7 Απριλίου απορρίπτοντας την ιδέα παραμονής του Γκάλο Πλάζα στη θέση του μεσολαβητή.

Σύμφωνα με το Ρόιτερ ο τούρκος Υπουργός Εξωτερικών ανέφερε σε επιστολή του στον Ου Θαντ ότι "η χώρα του πιστεύει ότι οι μεσολαβητικές προσπάθειες πρέπει να συνεχισθούν, ο δε ΟΗΕ, πρέπει να συνεχίσει τις προσπάθειες του προς εξεύρεση λύσης αποδεκτής από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη".

Στη συνέχεια τόνισε ότι ο δρ Πλάζα δημοσίευσε τις απόψεις του για το κυπριακό χωρίς να έχει προηγουμένως εξασφαλίσει την άδεια της τουρκικής Κυβέρνησης και πρόσθεσε ότι συνομιλίες μπορούσαν να διεξαχθούν χωρίς τη συμμετοχή του Μεσολαβητή και ότι η Τουρκία δεν μπορούσε να δει άλλη διέξοδο εκτός από τις συνομιλίες.

Κατέληξε ο Ισίκ στην επιστολή του:

"Η Κυβέρνηση μου είναι πιστή στις αρχές της λύσης του Κυπριακού ζητήματος μέσω διαπραγματεύσεων, οι οποίες θα προστατεύσουν την

ειρήνη και θα εξασφαλίσουν συμφωνία μεταξύ των δύο πλευρών. Η Τουρκία ανέκαθεν διεκήρυξε ότι είναι έτοιμη για διαπραγματεύσεις".

Η Κυπριακή Κυβέρνηση ήταν γενικά ικανοποιημένη από την έκθεση Πλάζα, αλλά περίμενε να δει όλες τις αντιδράσεις. Ετσι απέστειλε τον Υπουργό Εξωτερικών Σπύρο Κυπριανού στην Αθήνα για διαβουλεύσεις και στις 8 Απριλίου έλυσε τη σιωπή της και σε επίσημη ανακοίνωση τόνιζε ότι η έκθεση μπορούσε να αποτελέσει τη βάση για την έναρξη ενδοκυπριακού διαλόγου προς κατοχύρωση των μειονοτικών δικαιωμάτων των τούρκων,

Απέρριπτε, ωστόσο, τη θέση του Γκάλο Πλάζα για αυτοπεριορισμό του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης.

Αναφερόταν στη δήλωση της Κυπριακής Κυβέρνησης που εκδόθηκε ύστερα συνεδρία του Υπουργικού Συμβουλίου:

"Το Υπουργικόν Συμβούλιον ενημερώθη υπό του Υπουργού Εξωτερικών κ. Σπύρου Κυπριανού επί των προσφάτων συνομιλιών του εις Αθήνας, ιδιαιτέρως επί των απόψεων της Ελληνικής Κυβερνήσεως αναφορικής προς την έκθεσιν του Μεσολαβητού.

1. Η Κυπριακή Κυβέρνησις κατέληξεν εις το συμπέρασμα ότι πλείσται των εν τη εκθέσει διατυπώσεων του Μεσολαβητού αποτελούν εποικοδομητικήν αντιμετώπισιν του κυπριακού προβλήματος, ιδιαιτέρως δε το κεφάλαιον, το αναφερόμενον εις τα κριτήρια επί των οποίων δέον να βασισθή η λύσις του προβλήματος. Τα κριτήρια ταύτα συνάδουν απολύτως προς τας βασικάς αρχάς του Καταστατικού Χάρτου των Ηνωμένων Εθνών.

2. Ο μεσολασβητής αναγνωρίζει το δικαίωμα αυτοδιαθέσεως του Κυπριακού λαού, άνευ περιορισμού έξωθεν επιβαλλομένου, αναφέρει δε τούτο μεταξύ των βασικών κριτηρίων διά την λύσιν του κυπριακού προβλήματος, συνιστά εν τούτοις αυτοπεριορισμόν του δικαιώματος τούτου, εφ' όσον υφίσταται κίνδυνος διά την ειρήνην λόγω της τουρκικής απειλής χρήσεως βίας. Η κυπριακή Κυβέρνησις δεν δύναται να

συμφωνήση προς την άποψιν ταύτην. Το δικαίωμα του κυπριακού λαού όπως αποφασίσει ο ίδιος το μέλλον του δεν δύναται να περιορισθή λόγω απειλής χρήσεως βίας υπό ενός μέλους των Ηνωμένων Εθνών εναντίον ετέρου μέλους. Η απειλή χρήσεως βίας αποτελεί παραβίασιν θεμελιώδους αρχής του Καταστατικού Χάρτου των Ηνωμένων Εθνών, ως ωσαύτως ανφέρει, εν τη εκθέσει του ο Μεσολαβητής.

3. Η πολιτική της κυπριακής Κυβερνήσεως παραμένει η αυτή, ήτοι αδέσμευτος ανεξαρτησία, περιέχουσα το δικαίωμα της αυτοδιαθέσεως συμφώνως προς τας αρχάς των Ηνωμένων Εθνών ως και προστασία των δικαιωμάτων της τουρκικής μειονότητας.

4. Η κυβέρνησις πιστεύει ότι το έργον του Μεσολαβητού δρος Γκάλο Πλάζα υπήρξε μέχρι τούδε χρήσιμον και επιθυμεί όπως τούτο συνεχισθή'.

Ο Πρόεδρος Μακάριος απάντησε και σε ερωτήσεις των δημοσιογράφων και ιδιαίτερα στην εισήγηση της Τουρκίας για διορισμό νέου μεσολαβητή.

"Η Κυπριακή Κυβέρνησις", είπε, "δεν είναι διατεθειμένη να δεχθή αντικατάστασιν του δρος Πλάζα υπό άλλου μεσολαβητού. Τούτο θα εσήμαιεν ότι πρέπει να εξευρεθή μεσολαβητής όστις να συμφωνή πλήρως με τας απόψεις της τουρκικής κυβερνήσεως όσον αφορά την λύσιν του Κυπριακού".

Η Ελληνική Κυβέρνηση ανακοίνωσε και επίσημα τη θέση της την ίδια ημέρα και ήταν ταυτόσημη με εκείνην της Κυπριακής.

Η ανακοίνωση εκδόθηκε ύστερα από συνενδρία του υπουργικού Συμβουλίου. Αναφερόταν στην ανακοίνωση:

1. Η Ελληνική Κυβερνησις έλαβε γνώσιν του κειμένου της από **26** Μαρτίου **1965** εκθέσεως του μεσολαβητού επί του Κυπριακού κ. Πλάζα.

2. Μελετήσασα το εν λόγω κείμενον η ελληνική Κυβέρνησις διεπίστωσε την καταβληθείσαν υπό του μεσολαβητού προσπάθειαν επικοδομητικής αναλύσεως όλων των πλευρών του ζητήματος. Παρατηρεί επίσης ότι η έκθεσις αποτελεί σύνθεσιν διαπιστώσεων και συμπερασμάτων δύο προσωπικοτήτων, αίτινες ήσκησαν

αλληλοδιαδόχως χρέη μεσολαβητού των Ηνωμένων Εθνών.

3. Εν σχέσει προς τας παρατηρήσεις του μεσολαβητού η Ελληνική Κυβέρνησις χαίρει διότι ο κ. Πλάζα αναγνωρίζει θεμελιώδες δικαίωμα όπως αποφασίση ο ίδιος διά το μέλλον του άνευ ουδενός περιορισμού έξωθεν επιβαλλομένου, εκφράζει όμως την απορίαν διότι η έκθεσις συνιστά αυτοπεριορισμόν του δικαιώματος τούτου, λόγω της απειλής χρήσεως βίας υπό ενός των μελών του ΟΗΕ εναντίον ετέρου μέλους δεδομένου ότι τοιαύτη απειλή αντίκειται απολύτως εις τας διατάξεις αυτού τούτου του χάρτου του ΟΗΕ ως ο μεσολαβητής απορριθμεί ως κριτήρια της εξευρέσεως λύσεως.

4. Η Ελληνική Κυβέρνησις σοβομένη την απόφασιν της 4ης Μαρτίου 1964 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ θα προβή ως και κατά το παρελθόν εις πάσαν ενέργειαν διά την ευόδωσιν του υπό των Ηνωμένων Εθνών αναληφθέντος έργου ειρηνεύσεως και εξευρέσεως λύσεως διά το κυπριακόν. Σκοπός της ελληνικής πολιτικής παραμένει, συμφώνως προς τας αρχάς των Ηνωμένων Εθνών αδέσμευτος ανεξαρτησία περιέχουσα το δικαίωμα της αυτοδιαθέσεως, καθώς και πλήρης προστασία των δικαιωμάτων της τουρκικής μειονότητας. Μέσον η ειρήνευσις και η συνέχισις υπό του μεσολαβητού κ. Πλάζα της αποστολής του.

5. Η ελληνική Κυβέρνησις επαναλαμβάνει ότι θα σεβασθή το δικαίωμα του κυπριακού λαού όπως ελευθέρως ρυθμίση ο ίδιος το μέλλον του.

Ο Ου Θάντ δεν τα έβαζε κάτω και στις 15 Απριλίου απέκρουσε τις τουρκικές απόψεις ότι έπρεπε να θεωρείται τερματισθείσα η αποστολή του Γκάλο Πλάζα λέγοντας ότι θα συνέχιζε τον μεσολαβητικό του ρόλο.

Είναι δύσκολο να προβλέψω ποιο θα είναι το μέλλον της Κύπρου είπε ο Ου Θάντ απαντώντας σε ερωτήσεις δημοσιογράφων σε γεύμα που παρατέθηκε στη Νέα Υόρκη από τον Σύνδεσμο Ανταποκριτών των Ηνωμένων Εθνών, και πρόσθεσε:

"Η έκθεση του μεσολαβητού που υποβλήθηκε τον

περασμένο μήνα σε σχέση με τις προσπάθειες του προς εξεύρεση μακροχρονίας λύσης στο Κυπριακό αποτελεί παράδειγμα ψύχραιμης κρίσης, αντικειμενικών υπολογισμών και ρεαλιστικής προσέγγισης στο πρόβλημα. Τις απόψεις μου τις κοινοποίησα ήδη στην Τουρκία σε σχέση με τη θέση του δρος Πλάζα και τόνισα ότι οι μεσολαβητικές προσπάθειες των Ηνωμένων Εθνών θα συνεχισθούν. Το κατ' εμέ ο δρ Γκάλο Πλάζα θα συνεχίσει το μεσολαβητικό του ρόλο".

Η Τουρκία όμως έφερε βαρέως για τα όσα ανέφερε ο Γκάλο Πλάζα και έτσι συνέχισε τις επιθέσεις εναντίον του ενώ την επομένη των δηλώσεων του Ου Θάντ έκλεισε τελείως την πόρτα.

Ετσι ο τούρκος Πρωθυπουργός Ουγκιουπλού ανακοίνωσε ότι η χώρα του διέκοψε κάθε σχέση με τον Γκάλο Πλάζα.

Δεν ενδιαφέρει την Τουρκία εάν ο Ου Θάντ επιθυμεί να διατηρήσει τον δρο Πλάζα, ως μεσολαβητή, είπε ο Τούρκος Πρωθυπουργός, αλλά επαναλαμβάνομεν ότι διακόψαμε κάθε σχέση μαζί του.

Οι αντιδράσεις της Τουρκίας στην έκθεση Γκάλο Πλάζα κατηύθυναν και τους τουρκοκύπριους στην Κύπρο και η τουρκοκυπριακή ηγεσία οργάνωσε τις **18** Απριλίου **1965** διαδηλώσεις εναντίον του μεσολαβητή των Ηνωμένων Εθνών στην πλατεία Αττατούρκ.

Ενας μάλιστα ομιλητής είπε σύμφωνα με τον παράνομο ραδιοσταθμό Μπαϊράκ ότι η πλήρης υιοθέτηση της Ελληνικής άποψης από τον μεσολαβητή Πλάζα, η εσφαλμένη στάση του Ου Θάντ εξυπηρετούν τον Πρόεδρο Μακάριο.

Ωστόσο, όσο και να επέμενε ο Ου Θάντ, γνώριζε ότι χωρίς τη συγκατάθεση της Τουρκίας δεν μπορούσε να κρατήσει τον Γκάλο Πλάζα ως μεσολαβητή.

Ο Γκάλο Πλάζα πήγε στο Κίτο, πρωτεύουσα του Ισημερινού, για ανάπαυση, και επανήλθε στις **10** Ιουνίου για διαβουλεύσεις με τον Ου Θάντ, ο οποίος επέμενε ότι ο Γκάλο Πλάζα εξακολουθούσε να είναι μεσολαβητής.

Όμως δεν κατέστη δυνατό να συνεχίσει το έργο του και επέστρεψε στην πατρίδα του και πάλι. Ήταν εξ

άλλου σε πολύ προχωρημένη ηλικία.

Από την άλλη η Τουρκία με ένα ελιγμό δέχθηκε την έναρξη διαλόγου με την Ελλάδα και αυτό αποτελούσε ακόμα καλύτερο κτύπημα στην αναβίωση της μεσολαβητικής πρότασης του μεσολαβητή.